

70 éves a magyar szénhidrogén-bányászat

HOLODA ATTILA, a MOL Nyrt. KTD eurázsiai kutatás-termelés igazgatója,
a Kőolaj-, Földgáz- és Vízbányászati Szakosztály elnöke ünnepi beszéde
Szolnokon, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 96. Küldöttgyűlésén

Hölgyeim és uraim! Tisztelt OMBKE Küldöttgyűlés, Tisztelt Elnök úr, Elnökség!

Az elkövetkezendő hónapokban országshozza ünnepségekre, megemlékezésekre kerül sor, olyanokra, amelyek elsősorban a hazai kőolaj- és földgázbányászat múltjára, illetve jelenére és a várható jövőjére fognak irányulni. Mindezekkel az akciókkal az iparág történetének, fejlődésének bemutatása mellett a múltbeli és jelenkori olajbányászataink teljesítménye előtt kívánunk tisztelni. Szándékainknak a magyar szénhidrogén-bányászat 70 éves jubileuma ad ünnepi aktualitást. Engedjék hát meg, hogy ezen a neves évfordulón először a teljesség igénye nélkül rövid ipartörténeti áttekintést adjak a magyar szénhidrogén-bányászat 1937-ig tartó hőskoráról is.

A magyar nyelvben a finnugor eredetű szurok szó jelenik meg először, 1075-ben. Majd egy 1358. évi oklevél említ egy, a honti erdőkön átfolyó szurkos, olajszenyezésű patakot. Ilyen olajszenyezésű patak bőven lehetett Eger környékén is, ahol ma már 150 m mélységben is kőolajat termelünk, illetve az itt gyűjtött kőolajat használta *Dobó István* annak idején 1552-ben Eger vár védelmének is. A magyar olaj szó pedig 1309-től ismeretes, köznévként a 14. század végétől fordul elő, a görögből szláv közvetítéssel („olej”) került a magyar szókincsbe. Magyarországi bitumen-előfordulásról első ízben *Oláh Miklós* számol be Hungaria című, 1536-ban megjelent művében. *Károli Gáspár*, az első bibliafordító 1590-ben a földi viaszt enyvnek, a földi szurkot pedig tájékoztatatlanságból fenyőszuroknak fordítja. *Szenczi Molnár Albert* latin-magyar szótárában 1604-ben azonban már ezt olvassuk; petróleum: kősziklából csöpögő olaj. *Comenius* is így írja a Látható Világ 1669-es kiadásához csatolt *szókra való lajstromban*, hogy olaj (y-nal a végén).

Fúrószerkezetekről az első hazai hír 1742-ből ismeretes, amikor a selmeci bányászat főtisztjei felterjesztik Bécsbe egy mélyfúrásra szolgáló szerkezet rajzát és a szerszámok leírását is, hogy a máramarosi sóbányákhoz küldött fúrószerkezet használatát jobban meg lehessen érteni. Magyar tudósok foglalkoznak a bitumenfélékkel a 18. század végén. *Born Ignác*, a kiváló mineralógus 1787-ben felfedezi a földi viaszt, az ozokeritet. *Winter Jakab*, a Budai Egyetem vegytanára 1788-ban először vizsgálja desztillációval a muraközi fekete-viszkózus kőolajat. Röviddel ezután, 1791-ben *Martinovics Ignác*, akkor még a Lembergi Egyetem fizikatanára, egy galíciai kőolajról ír értekezést. Ezeket a tudománytörténet a kőolaj első vizsgálatai közé sorolja. Magyarországon 1850 táján kezdtek az első olajkutatásokat a Zemplén megyei Mikován, a muraközi Beklenyicán, a

háromszéki Sósmezőn, valamint a horvátországi Mikleuska, Pacindor és Petrovészélov környékén. 1850 és 1880 között kisvállalkozók kezdetleges eszközökkel, szakértelem és tőke nélkül 43 aknát mélyítettek, ástak 10-től 70 méteres mélységekig, a felszíni olajkibúvások, szivárgások közelében. 1893-ban új fejezet kezdődött a hazai kőolajkutatás történetében. Az addigi sikertelenségek következtében a kormányzat elhatározta, hogy állami segélyben részesíti a megbízható vállalkozókat, évi 100 ezer koronát fordítva erre a célra az állami költségvetés terhére. A rendelkezésre álló adatok szerint a kutatások kezdetétől 1905-ig 555 ezer mázsa volt csak az ország kőolajtermelése, s ennek 92%-át desztilláció útján nyerték egyrészt a stájerlaci bitumenes palából, másrészt a derlatatarosi aszfaltból.

Az első világháború befejezésével lezárult a magyar kőolaj- és földgázbányászat történetének hőskora. A történelmi Magyarország területén folytatott kutatások eredményei azonban a későbbiekben jelentősen befolyásolták az ország jelenlegi területén folytatott kutatásokat is. Az 1918 és 1935-ös évek között végzett mélyfúrások és az 5-20 méter mély kézi fúrások nem adtak egyértelmű választ arra, hogy vannak-e a Nagyalföldön gazdaságos termelést biztosító, kőolajat és földgázt tartalmazó rétegek. Csekély eredménnyel jártak a Budapest környéki kutatások is. Az észak-magyarországi kincstári kutatásokkal egy időben folytak a kutatások a Dunántúlon is. Ezek a vizsgálatok több szerkezetet is kimutattak. Elkésérvő volt azonban az 1933 és 1936 között az 1600 és 2140 méteres mélységekig folytatott kutatófúrások eredménytelensége. A kutatók azonban biztosra vették, hogy *Budafapuszta* környékén érdemes még próbálkozni. Egyébként manapság is legalább ilyen biztosak szoktak lenni a kutatók az igazukban, és nekik van igazuk többnyire.

Így érkeztünk el 1937-hez, a felfedezés évéhez. 1937. március 5-én kijelölték, majd április 14-én megkezdtek a Budafa II. számú fúrás lemélyítését, melynek munkálatai szeptember 29-én fejeződtek be 1801 méteres mélységben, felső miocén rétegekben. A Bányászati és Kohászati Lapok 1939. május 1-jei Olaj számában a következők olvashatók: „az 1204, 1208 méter, továbbá az 1169 és 1178 méter közötti szelvények perforálása után 1937. november 21-én annyi olajat nyertünk e szintekből, hogy a termelést meg lehetett kezdeni”.

A fejlődés nagy ütemére jellemző, hogy az első tíz kútból 1938. december 31-ig 3600 tonna kőolaj és 17 millió köbméter földgáz került a felszínre, majd 1939-ben kutanként 14 tonna napi átlagtermeléssel már 142 ezer tonna hozamot értek el. Ez a mennyiség az akkori kőolajszükségletünk mintegy 75%-át fedezte. Az 1940-es évek elején pedig a termelés már nemcsak a hazai

szükségletet elégítette ki, hanem exportra is volt lehetőségünk.

Ezekkel a munkálatokkal párhuzamosan 1937. március 19-én indult meg a *Bükkszik II. számú* fúrás, amely 40 nap alatt 286 méter mélységbe jutott le a viszonylag erős olajsztintig és igazolta, hogy iparilag is hasznosítható kőolaj-előfordulás van ott. A kőolaj-kitermelés 1937. április 28-án megkezdődött Bükkszéken. 1937 és 1947 között összesen 11727 tonna kőolajat termeltek ki. Bükkszik hozama és jelentősége eltörpül ugyan a budafapusztai mellett, de mivel értékesíthető volt, így ipari mértékűnek kell tekintenünk. Tehát az ipartörténeti visszatekintésekben a Dunántúli Budafapusztát jelölik meg a magyar olajbányászat bölcsőjeként, melynek I. számú kútja 1937. április 11-én szolgáltatott elsőként földgázt és némi kőolajat a Budafa II-es, majd a Budafa III-as számú kutatófúrásaink kazánjaihoz. Valamivel később, 1937. december 16-án a Budafa II-es számú kútból megindult az ipari méretű kőolajtermelés, miközben Bükkszéken 1937. április 28-án kezdődhetett el az első hazai kőolajtermelés.

A magyar kőolaj- és földgázbányászat születése óta 70 év telt el. Azóta egymást követték az eredményes kutatófúrások az ország egész területén. A Budafa II. számú fúrás eredményes befejezése után, 1938. július 18-a után megalakult a *Magyar-Amerikai Olajipari Részvénytársaság*, a MAORT. A MAORT az amerikai szakemberek irányításával az akkori idők legkorszerűbb kutatási, fúrási és termelési technológiáját igyekezett megvalósítani. 1940 végén feltárták a Budafánál valamivel nagyobb Lovászi kőolajmezőt. Az Iparügyi Minisztérium 1941. december 23-án a MAORT-ot állami használatba vette, és a név MAORT Üzemek a Magyar Királyi Kincstár használatában cégjelzésre módosult. Az amerikai szakemberek kilépése után a MAORT már nem fedezett fel új kőolaj- vagy földgázmezőt. A mezők a teljes feltárás után 1943 végére érték el a csúcst 832 ezer tonna össztermeléssel. – Csak megjegyezném, hogy mind a két mező a mai napig termel!

Eközben a Nagyalföldön megalakult a Magyar-Német Ásványolajművek Kft., a MANÁT, mely 1941 és 1944 között 15 mélyfúrást végzett. A második világháborút követő potsdami szerződés értelmében a MANÁT tulajdonjoga a Szovjetuniót illette, így 1946-ban megalakult a *Magyar-Szovjet Nyersolaj Rt.*, a MASZOLAJ. Az országnak Dunától keletre eső területére érvényes hatáskörrel birtokolta ez a részvénytársaság. Az államosítást követően 1949-ben a MAORT-ból öt nemzeti vállalatot hoztak létre, a *Dunántúli Ásványolajipari Központ* irányítása alatt. Majd ezeket 1952 októberében beolvasztották az 1949-ben létrejött Magyar-Szovjet Olaj Rt.-be, a MASZOLAJ-ba. A MASZOLAJ a magyar olajipar teljes vertikumát 1954-ig fogta össze egyetlen 50-50%-os részesedésű magyar-szovjet vegyes vállalatban. A MASZOLAJ folytatta az Alföldön termelésbe állított biharnagybajomi mező feltárását, majd 1951-ben újabb olajelőfordulást fedeztek fel Mezőkeresztes térségében. A MASZOLAJ 1954-es megszűné-

se után a kőolajipar ekkor számos kisebb-nagyobb vállalatra bomlott föl.

1956-ban felfedezték a demjéni kőolajlelőhelyt Eger mellett, és kutatások folytak Nádudvaron, Rákóczi falván, Tótkomlóson, Szolnokon, a püspökladányi, a törteli, a tatárülési, a nagykőrösi, a kabai, a furtazsáki és a jászkarajenői szerkezeteken. 1957-ig összesen 30 kőolaj- és földgáz-előfordulást fedeztek fel. A termelési feladatok végzésére 1954-ben létrehozták a *Nagyalföldi Kőolajtermelő Vállalatot*, melynek tevékenységi területe 1955-ben már Szolnok környékére is kiterjedt. Hamarosan kiderült, hogy jobb eredmények csak az erők összevonásától várhatók, ezért 1957. január 1-jével, azaz 50 évvel ezelőtt megalakult az *Országos Kőolajipari Tröszt*, amely már vertikum volt, mert a kutatás, termelés, szállítás, feldolgozás és kereskedelem komplexét irányította és felügyelte.

1960. január 1-jével a név *Országos Kőolaj- és Gázipari Trösztre*, OKGT-re változott, amely 1991-ig működött. Szervezetét alkotta négy szénhidrogén-bányászati vállalat, négy kőolajfeldolgozó-ipari vállalat, kettő kereskedelmi és szállítási vállalat, hat gázszolgáltató vállalat és nyolc fejlesztési és üzemfenntartási vállalat. Az OKGT létrejötte után a Dunántúli kőolaj- és földgáztermelői szerepét fokozatosan az Alföld vette át. Az akkori első jelentősebb felfedezések közül néhány: Hajdúszoboszló, Battonya és Pusztaföldvár 1959-ben, Üllés 1963-ban, Szank 1964-ben, Algyő és Mezőhegyes 1965-ben és hosszan sorolhatnánk még. 5257 kutatófúrást mélyítettek összesen 9621 ezer méter hosszúságban, amiből 2533 volt eredményes, ez 48%. 2518 feltáró fúrás készült összesen 4393 ezer méter hosszúságban; az eredményesség 83%. A feltárt, kitermelhető készlet 1991 végéig 94 millió tonna kőolaj, 249 milliárd köbméter éghető földgáz és 34 milliárd köbméter szén-dioxidos gáz. Kőolajból 1991-ig 74 millió tonnát, tehát 79%-ot, földgázból 160 milliárd köbmétert, tehát 64%-ot termeltek ki.

1991. július 1-jén önállósodtak a gázszolgáltató vállalatok Magyarországon, a gépgyárak, mélyfúró vállalat, valamint a széndioxidgáz-termelő és -értékesítő vállalat is. Több átszervezés után az OKGT jogutódjaként 1991. október 1-jén létrejött a *Magyar Olaj- és Gázipari Részvénytársaság*, melynek szervezeti keretei között működik ma is a magyarországi kőolajipar. A MOL megalakulása mérföldkőnek számít a magyar kőolajipar történetében. Életre hívása során sikeresen megvalósult a teljes szénhidrogén vertikum integrációja, amit átgondolt szelekció követett. A megalakulás óta eltelt 16 év igazolta az előzetes várakozásokat, a cég eredményessége, piaci értéke folyamatosan nőtt és nő. Nemrég még csak a magyarországi olajipar átfogó szervezete volt, napjainkra azonban Közép-Európa egyik legjelentősebb és legdinamikusabban fejlődő multinacionális vállalatává nőtte ki magát. Számos divízió és funkcionális szervezeti egység olajozott együttműködésének köszönhetjük sikereinket. A MOL Rt. Kutatás-Termelési Divíziója folyamatosan eleget tesz feladatának, növeli a MOL csoport készletpozícióját, és részvényesi értéket teremt. Ebbe a tevékenységbe tartozik a gazdaságosan

kitermelhető kőolaj- és földgázkészlet kutatása és akvizíciója, továbbá a hazai és nemzetközi szinten felfedezett, illetve megszerzett készletek vonatkozásában az optimális mezőfejlesztés költséghatékonysági kitermelési módszerek alkalmazása.

A Dunántúlon és az Alföldön az eltelt hét évtized alatt a magyar földben rejlő szénhidrogénvagyron megkutatása, majd felszínre hozása jelentős mértékben járult hozzá hazánk mindenkori szükségletének részbeni, vagy teljes egészében történő biztosításához. A felfedezett és termelésbe állított kőolaj- és földgáztelepeinkből mostanáig mintegy 92 millió tonna kőolajat, 202 milliárd köbméter földgázt bocsátottunk az ország rendelkezésére. Ennek a hatalmas természeti kincsnek az értéke, ha mai áron számoljuk, közel 18000 milliárd forintnak felel meg. Erre az eredményes szénhidrogén-bányászati tevékenységre mindenkor biztosan és bizton számíthatott a folyamatosan kiépülő, teljes vertikumú magyar olajipar, a kőolaj és földgáz feldolgozását biztosító üzemek, a finomítók, a szállító és tároló rendszerek, illetve az ipari és lakossági fogyasztók egyaránt.

Napjainkra a MOL csoport Közép-Európa egyik legjelentősebb energetikai vállalkozásává nőtte ki magát, és a kimagasló teljesítmény, a hazai kőolajbányász sikerek számottevő részt nyújtottak. Az eddigi eredmények stratégiájának folytatásaként a MOL olyan üzletpolitikát fogalmazott meg, amely támogatja mindazon hazai és külföldi bányászati tevékenységekre, készletakvizíciókra irányuló befektetéseket, amelyek megfelelő jövedelmezőséget biztosítanak. Mindezt a kockázatviselő képességére, az alkalmazottai körében felhalmozódott szakértelemre, az eddig kivívott elismertségre és jó hírére, valamint a kialakított kapcsolatrendszerére alapozva látja megvalósíthatónak, döntően a Kutatás-Termelés Divízió szervezetére támaszkodva.

A KTD, ahogy mi nevezzük, az egyre erősödő versenykörnyezetben a nemzetközi *upstream* üzlet kiemelkedően dinamikus szereplőjévé, a nemzeti és nemzetközi olajvállalatok, valamint a befektetők megbízható partnerévé kíván válni. A már bizonyított tranzakciós tapasztalatai, üzletszerzési képessége alapján kiemelkedő növekedésre és hatékonyságra, javulásra törekszik, miközben fenntartja a versenytársait felülmúló megtérülést. A kihívásokra adott evidens válaszait jelenti még, hogy következetesen alkalmazza a szigorú pénzügyi és megtérülési követelményrendszerét, az integrált irányítási rendszert, továbbá a mindinkább globalizálódó világpiachoz rugalmasan alkalmazkodva alakítja a nemzetközi viszonylatban is versenyképes működési és szervezeti kereteit, valamint munkastílusát. Immár

harmadszor értük el Európában a kőolaj- és földgázbányászat kitermelésre vonatkozó hatékonyság alapján rangsorban az első helyet; mi vagyunk eddig a legjobbak, egyelőre tudjuk tartani ezt az első helyet. Tudjuk azonban, hogy a sikeres kutatófúrások ellenére a hazai szénhidrogén-termelés már érett fázisban van, az elérhető és feltárható készletek egyre szűkülnek. A meglévő érett korú mező költséghatékony termeltetése egyre nagyobb kihívást jelent számunkra. Ezért is értékelődik fel az a fokozódó szerepvállalás, amit az olyan külföldi akvizícióban való részvétel kínál, amely lehetővé teszi a hazai szénhidrogén-termelésben megszerzett sokoldalú és immár 70 éves ismeret kamatoztatását. Ismerve a hazai olajbányászok legendás, nemzedékről nemzedékre, nem ritkán apáról fiúra örökített munkabírását, erkölcsi tartását, biztos vagyok abban, hogy a felvázolt jövőképünk valóra váltása érdekében továbbra is lehet építenünk a jelenkor olajbányászainak, minden munkatársamnak a már számtalanszor bizonyított szaktudására, több évtizedes olajipari tapasztalatára.

Engedjék meg, hogy a magyar kőolaj- és földgázbányászat 70 éves jubileuma alkalmából elismeréssel és tisztelettel köszöntsem a múlt és jelen magyar olajbányászait, gratuláljak az eddigi kiemelkedő teljesítményeket elért, elért szénhidrogén-kutatási és -termelési szakembereinknek, mérnököknek, technikusoknak, szakmunkásoknak, továbbá a munkájukat közvetlenül vagy közvetve segítő és kapcsolódó minden más szakterület képviselőjének!

Végezetül, de nem utolsósorban köszönetet mondok az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek és az 1941. április 17-én megalakult Kőolaj-, Földgáz- és Vízbányászati Szakosztálynak azért az eredményes munkáért, amivel az elmúlt évtizedekben hozzájárultak a magyar kőolaj- és földgázbányászat mindenkori céljainak eléréséhez. Tagjai munkájával, rendezvényeivel a szakosztály megalakulása óta jelen volt minden hazai kőolaj- és földgázmező felkutatásában és feltárásában, az ezekre épült üzemek létrehozásában, üzemeltetésében és fejlesztésében. Reméljük, hogy az elmúlt időben kialakult hagyományos együttműködés és kölcsönös tisztelet nem szakad meg a jövőben sem, és továbbra is együtt ünnepelhetjük a magyar kőolaj- és földgázbányászat jelentős eseményeit és állomásait.

Tisztelt Küldöttgyűlés! Köszönöm a figyelmet, a Küldöttgyűlés és az OMBKE jövőbeni tevékenységéhez a MOL Nyrt. nevében további sikereket kívánok.

Jó szerencsét!

HOLODA ATTILA okl. bányamérnök 1989-ben végzett a moszkvai Gubkin Olaj- és Gázipari Egyetemen. 2000-ben MBA diplomát szerzett a budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen. 1989-1999 között a MOL Rt. Hajdúszoboszlói Bányászati Üzemében töltött be irányító munkaköröket – közben közel 2 évig a MOL képviselője volt vezérigazgató-helyettesi rangban az EMBAVEDJOIL kazah-magyar vegyesvállalatnál. 1999-től a MOL Rt. Kutatás-Termelés Divíziójánál töltött be területi igazgatói beosztásokat. Jelenleg a Divízió eurázsiai kutatás-termelés igazgatója. Az OMBKE Kőolaj-, Földgáz- és Vízbányászati Szakosztályának az elnöke.